

**Uchwała nr XXVII/336/17
Rady Powiatu Stargardzkiego
z dnia 31 maja 2017 r.**

**w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim
na lata 2017-2020**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 814 z późn. zm.) w związku z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) Rada Powiatu uchwala, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się do realizacji Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020.

2. Program, o którym mowa w ust. 1 stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Stargardzie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu Stargardzkiego

Krzysztof Ciach

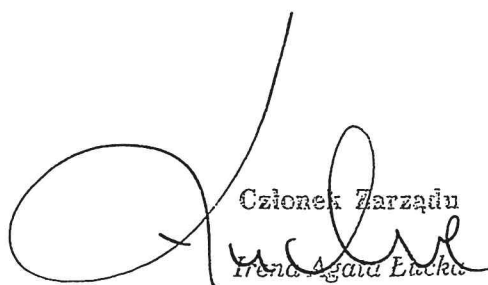
Uzasadnienie

Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Opracowany Program określający cele i rodzaje działań stanowi podstawę do aplikowania o zewnętrzne środki finansowe.

Na realizację zadań ujętych w Programie w budżecie Powiatu Stargardzkiego na 2017 rok zabezpieczono środki w Dziale 852 Pomoc Społeczna Rozdziale 85205 Zadania w Zakresie przeciwdziałania przemocy w wysokości 7 922 zł oraz w Dziale 852 Pomoc społeczna Rozdziale 85220 Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej w wysokości 25 000, 00 zł

Przewidywane wydatki z budżetu Powiatu Stargardzkiego na lata 2017-2020 przedłożono w Programie w formie szacunkowej.

Wobec powyższego zasadne jest podjęcie niniejszej uchwały.

Członek Zarządu
Irena Agata Łucka

Załącznik do uchwały Nr XXVII/336/17
Rady Powiatu Stargardzkiego
z dnia 31 maja 2017 r.

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE
STARGARDZKIM NA LATA 2017-2020**

STARGARD, MAJ 2017 R.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Definicje przemocy oraz charakterystyka zjawiska.....	6
2. Analiza zjawiska przemocy w powiecie stargardzkim.....	9
3. Analiza SWOT.....	17
4. Cele, działania oraz obszary Programu.....	20
4.1. Cele główne oraz obszary działań Programu.....	20
4.3. Cele operacyjne.....	23
5. Adresaci Programu.....	27
6. Realizatorzy Programu.....	27
7. Przewidywane rezultaty realizacji Programu.....	27
8. Ramy finansowe.....	28
9. Ocena ryzyka.....	32
10. Monitoring i ewaluacja.....	32
11. Literatura.....	34
12. Wykaz tabel.....	35
13. Wykaz rycin.....	36

Wprowadzenie

Przemoc jest złożonym zjawiskiem społecznym, które należy rozpatrywać z wielu perspektyw, tj. społecznej, prawnej, psychologicznej i moralnej. Dotyczy ono bezpośrednio ofiar, sprawców i świadków przemocy, ale również najbliższe otoczenie lokalne. Najczęściej ofiarami przemocy są osoby słabsze – dzieci, osoby starsze oraz osoby niepełnosprawne.

Za czynniki generujące przemoc uważa się dziedziczenie dysfunkcyjnych wzorców zachowań oraz występowanie wśród członków rodzin uzależnień od substancji psychoaktywnych (narkotyki i alkohol). Istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy jest stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Bezrobocie, problemy finansowe, zdrowotne czy mieszkaniowe powodują w jednostce frustrację, która bez wsparcia osobistego lub instytucjonalnego może dopuszczać się destrukcyjnych zachowań. Należy jednocześnie podkreślić fakt, iż sukcesywnie wzrasta świadomość społeczna dotycząca przemocy w rodzinie, przez co coraz więcej aktów przemocy jest ujawniania. To z kolei sprzyja skutecznemu przeciwdziałaniu temu złożonemu problemowi społecznemu.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne rodzaje: przemoc fizyczną, seksualną, psychiczną, ekonomiczną czy też przemoc przez zaniedbanie. Zjawisko to spowodowane dysfunkcyjnymi wzorcami poszczególnych członków rodzin jest problemowym obszarem, którym zajmują się odpowiednie służby wyznaczone przez państwo. Obecnie podejmuje się próby bezpośredniej interwencji w przypadkach pojawiania się przemocy w rodzinie, co zwiększa możliwości analizowania aberracji zachodzących w obrębie rodziny oraz pomagania członkom rodziny w skutecznym radzeniu sobie z negatywnymi konsekwencjami. Dlatego też w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie konieczne jest objęcie wsparciem i pomocą osób zarówno dotkniętych przemocą, jak i podejmowanie działań wobec sprawców przemocy w celu niwelowania agresywnych postaw i zachowań w ich funkcjonowaniu.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 jest realizacją ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy do zadań własnych samorządu powiatowego należy opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Zadaniem programu jest wdrożenie zaplanowanych działań, które podniosą świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy w rodzinie i jej skutków oraz będą promowały metody wychowawcze bez użycia przemocy. Ponadto dokument w swych założeniach ma na celu zagwarantowanie ochrony i wsparcia osobom doświadczającym przemocy, jak i rozpowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy. W Programie skoncentrowano się również na działaniach ukierunkowanych na osobach stosujących przemoc w rodzinie, by uczyły się kontroli własnych zachowań.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 jest skonstruowany zgodnie z kierunkami działań wyznaczanymi przez dokumenty opracowywane na poziomie międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym. Jest spójny z następującymi aktami prawnymi oraz dokumentami strategicznymi identyfikującymi problemy przemocy w rodzinie:

1) Poziom międzynarodowy:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (90)2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z dnia 15 stycznia 1990 r.
- Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 20 grudnia 1993 r. Rezolucja 48/104 Zgromadzenia Ogólnego ONZ,
- Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci z dnia 25 stycznia 1996 r.,
- Rezolucja A/54/4 Zgromadzenia Ogólnego ONZ – Protokół Fakultatywny do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z dnia 6 października 1999 r.,
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec. (2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z dnia 30 kwietnia 2002 r.,
- Program sztokholmski przyjęty w dniach 10-11 grudnia 2009 r.,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s. 1),
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 11 maja 2011 r.,

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych) (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 z 17.12.2011, s. 1),
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

2) Poziom krajowy:

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 roku, poz. 2082 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) wraz z aktami wykonawczymi,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930) wraz z aktami wykonawczymi,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 przyjęty uchwałą Nr 162/2006 Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 r.,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju,
- Średniookresowa strategia Rozwoju Kraju 2020.

3) Poziom lokalny:

- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2020 przyjęty uchwałą Nr XIII/154/12 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 21 lutego 2012 r.,

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Starogardzkiego na lata 2016-2020 przyjęta uchwałą NR XIX/236/16 Rady Powiatu Starogardzkiego w dniu 7 września 2016 r.

1. Definicje przemocy oraz charakterystyka zjawiska

Zjawisko przemocy w rodzinie – określane również mianem przemocy domowej i przemocy rodzinnej – jest niezmiernie złożone. Występuje ono we wszystkich środowiskach społecznych, niezależnie od wykształcenia i statusu materialnego jego członków. Najczęściej przemoc domowa jest definiowana jako przymus i siła fizyczna stosowana przez jednego z członków rodziny wobec swych bliskich. Zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie należy rozumieć jako *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*

Przemoc domowa charakteryzuje się:

- **intencjonalnością** – jest celowym, zamierzonym działaniem człowieka lub zaniechaniem działania i ma na celu kontrolę nad ofiarą i jej całkowite podporządkowanie; naruszanie praw i dobra osobistego członka rodziny,
- **wykorzystywaniem przewagi i siły** – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą; ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy; przewaga ta może odnosić się m.in. do dominacji fizycznej, psychicznej lub ekonomicznej,
- **naruszaniem podstawowych praw człowieka** – prawa do nietykalności fizycznej, godności, szacunku,
- **powoduje cierpienie i ból** – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na szkody osłabiające jej zdolność do samoobrony, naraża na nieustanne zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa, a tym samym na życie w ciągłym lęku i destabilizacji. To z kolei jest przyczyną osłabienia mechanizmów obronnych, co w znacznym stopniu utrudnia wyjście z niszczącej sytuacji.

Zdefiniowane rodzaje przemocy w rodzinie, formy, jakie może przybierać oraz przewidywane skutki stosowania przemocy w rodzinie obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Rodzaje, formy oraz skutki przemocy

Rodzaje przemocy	Formy przemocy	Skutki przemocy
<i>przemoc fizyczna</i>	kopanie, popychanie, szarpanie, duszenie, topienie, policzkowanie, obezwładnianie, bicie otwartą ręką, duszenie, bicie pięścią lub różnymi przedmiotami, użycie broni, polewanie substancjami żrącymi etc.	bezpośrednie – uszkodzenie ciała (rany, złamania, urazy, stłuczenia, poparzenia etc.); pośrednie – choroby w wyniku silnego stresu lub zespołu stresu pourazowego, zaburzenia psychosomatyczne, poczucie zagrożenia, lęku, strachu, bezsenność, napady paniki etc.
<i>przemoc seksualna</i>	wyśmiewanie zachowań seksualnych, wymuszanie współżycia, zmuszanie do nieakceptowanych praktyk oraz pieszczot: seks z osobami trzecimi, seks sadystyczny etc.	ból i cierpienie, obrażenia fizyczne, utrata poczucia godności, obniżona samoocena, oziębłość i unikanie kontaktów seksualnych, zaburzenia seksualne, poczucie lęku i strachu etc.
<i>przemoc psychiczna</i>	domaganie się posłuszeństwa, upokarzanie, wyzwiska, ciągła krytyka poglądów, zachowań, uczuć oraz wyglądu, wmawianie choroby psychicznej, groźenie zabraniem dzieci, stała kontrola, izolowanie od rodziny i przyjaciół	całkowite uzależnienie się ofiary od sprawcy przemocy, choroby psychosomatyczne, zniszczenie poczucia mocy sprawczej ofiary, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, chroniczny stres, obniżenie poczucia własnej wartości i godności, zaburzenia snu, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, poczucie zagrożenia i strachu, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa etc.
<i>przemoc ekonomiczna, w tym przez zaniedbanie</i>	kontrolowanie i wydzielanie pieniędzy, zakazywanie podjęcia pracy zawodowej, zmuszanie do podpisywania zobowiązań finansowych, weksli, kredytów, zabieranie i ukrywanie informacji o stanie finansowych rodziny zaniedbanie – jest formą przemocy ekonomicznej, oznacza naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich; brak ochrony, niewłaściwa higien i brak opieki medycznej, pozbawianie jedzenia, schronienia, ubrań, uniemożliwianie dostępu do mieszkania, łazienki kuchni etc.	niezaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, całkowita zależność finansowa, ubóstwo, brak poczucia bezpieczeństwa, dyskryminacja, obniżenie poczucia własnej wartości, izolacja społeczna, niewykształcenie potrzeb wyższego rzędu etc.

Źródło: Zespół Centrum Praw Kobiet 2007, ss. 38-39 [1].

Analizując zjawisko przemocy dokonuje się również podziału przemocy na dwie kategorie, tj. przemoc chłodną oraz przemoc gorącą:

- **przemoc chłodna** – sprawca nie przejawia agresywnych zachowań i gwałtownych emocji, potrafi bardziej się kontrolować. Ten rodzaj przemocy przyjmuje postać realizowanego z góry zaplanowanego scenariusza w imię fałszywie pojmowanych przez oprawcę „wyższych celów”, np. autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny lub rygorystycznego stylu wychowania,
- **przemoc gorąca** – cechuje ją występowanie przemocy fizycznej i werbalnej, związane z odreagowaniem negatywnych emocji, takich jak złość, wściekłość frustracja na osobach najbliższych. Sprawca czuje się bezkarny i jest przekonany o bezradności ofiary [2, s. 14].

Amerykańska psycholog Leonora E. Walker, prowadząc badania nad populacją kobiet doświadczających przemocy w rodzinie, wskazała cyklicznie pojawiające się w ich związkach zdarzenia. Według badaczki na cykle przemocy składają się następujące po sobie fazy:

1. Faza narastania napięcia – coraz częściej dochodzi do sytuacji konfliktowych oraz napięć pomiędzy ofiarą a sprawcą, komunikacja pomiędzy nimi jest zaburzona. Sprawca staje się coraz bardziej poirytowany i spięty, swoje emocje wyładowuje na ofierze, tj. krytykuje ją i poniża.

2. Faza wybuchu – pojawia się ostra przemoc ze strony sprawcy, który w ten sposób rozładowuje negatywne emocje. Zachowania agresywne sprawcy są wywoływane przez drobne wydarzenia, przez które wpada w szal i staje się gwałtowny, brutalny. Ofiara przemocy odczuwa wówczas m.in. przerażenie, lęk, strach, gniew i bezsilność. Po akcie przemocy ofiara przemocy odczuwa przerażenie i jest w szoku. W tej fazie osoby krzywdzone podejmują decyzję o szukaniu pomocy.

3. Faza miodowego miesiąca – w momencie, kiedy sprawca wyładował swoje emocje i ma świadomość, że przekroczył różne granice zmienia się w zupełnie inną osobę m.in. okazuje skruchę, ciepło i miłość przynosi kwiaty. Ofiara przemocy zaczyna wierzyć w przemianę sprawcy, jednak po pewnym czasie pomiędzy nią a sprawcą ponownie pojawiają się konflikty i napięcia [3].

2. Analiza zjawiska przemocy w powiecie stargardzkim

Powiat stargardzki obejmuje powierzchnię około 1 520 km² i składa się z 10 gmin. Jedna gmina posiada status gminy miejskiej – miasto Stargard. Cztery gminy posiadają status gmin miejsko-wiejskich: Ińsko, Suchań, Chociwel i Dobrzany, zaś pozostałe posiadają status gmin wiejskich: Stara Dąbrowa, Kobylanka, Dolice, Marianowo i Stargard.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2016 r. ogólna liczba ludności w powiecie stargardzkim wynosiła 120 422 osób, w tym 61 360 kobiet i 59 062 mężczyzn.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Stargardzie na dzień 31 grudnia 2016 r. na terenie powiatu stargardzkiego było 4 038 osób bezrobotnych, w tym 2 120 to osoby długotrwale bezrobotne oraz 742 osoby z prawem do zasiłku.

Badania nad zjawiskiem przemocy w rodzinie są niezmiernie trudnym procesem, gdyż w tej materii oddziałuje wiele czynników zarówno społecznych, jak i kulturowych, które powodują, iż przemoc domowa jest głęboko ukrywanym problemem społecznym. Doświadczanie przemocy od osób bliskich oparte jest na specyficznych psychotechnikach służącym temu, by przekształcić osobowość ofiary, tj. jej potrzeby, poczucie tożsamości, przekonania, uczucia, dążąc do całkowitego uzależnienia od sprawcy oraz do uczynienia jej krańcowo lojalnym wobec oprawcy.

Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy w rodzinie uregulowane w ustawie z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nałożyły na gminy obowiązek powołania zespołów interdyscyplinarnych, będących podmiotami o charakterze wewnętrznym, funkcjonującym w gminie w ramach jej zadań własnych. Ustawa wskazuje, że zespół interdyscyplinarny jest powoływany przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, zgodnie z uchwałą rady gminy. Działania zespołu interdyscyplinarnego są określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Jego zadaniem jest działanie profilaktyczne i udzielanie wsparcia rodzinom w przewycięzaniu trudnych sytuacji życiowych. Zespół interdyscyplinarny scala i koordynuje działania podmiotów, które pracują na rzecz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. przez inicjowanie działań w środowiskach zagrożonych przemocą w rodzinie, które mają zmniejszać skalę tego zjawiska, diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowiskach, w których występuje przemoc domowa, obejmowanie osób stosujących przemoc w rodzinie szeroko rozumianymi oddziaływaniami

terapeutycznymi, czy też przez podejmowanie w środowisku lokalnym działań informacyjnych na temat form udzielania pomocy ofiarom przemocy.

W powiecie stargardzkim zespoły interdyscyplinarne powołane są w każdej gminie, zgodnie z obowiązującymi procedurami.

Dane statystyczne przedłożone w poniższej tabeli wykazują, że najwięcej posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych na przestrzeni ostatnich trzech lat odbyło się w 2015 r.

Tabela 2. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych w poszczególnych gminach powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Nazwa gminy	Lata		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Marianowo	4	4	4
Stara Dąbrowa	7	13	8
Suchań	8	7	10
Ińsko	7	8	4
Gmina Stargard	4	4	4
Kobylanka	4	4	4
Dolice	4	4	4
Miasto Stargard	19	21	17
Dobrzany	16	26	15
Chociwel	16	41	18
RAZEM	89	132	88

Zródło: Dane Zespołów Interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego

Zespoły interdyscyplinarne podejmują działania zmierzające do przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”, która uwzględnia szereg czynności inicjowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Wszczęcia wyżej wymienionej procedury mogą dokonać osoby będące przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia. Szczegółowe

zasady prowadzenia procedury określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Liczbę wszczętych procedur „Niebieskich Kart” na terenie powiatu stargardzkiego w ujęciu trzyletnim prezentuje poniższa tabela.

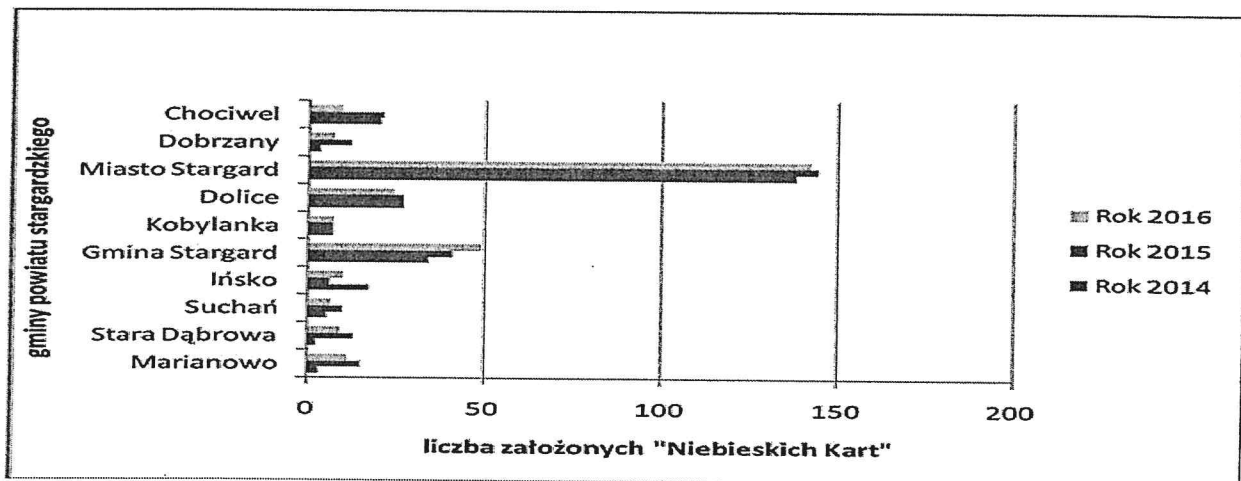
Tabela 3. Liczba założonych „Niebieskich Kart” z podziałem na podmioty je zakładające na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Podmiot zakładający „Niebieską Kartę”	Liczba założonych „Niebieskich Kart”		
	ROK 2014	ROK 2015	ROK 2016
Ośrodki Pomocy Społecznej	49	63	44
Policja	193	216	222
Oświata	6	11	5
Ochrona Zdrowia	5	4	0
Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	3	2	3
RAZEM	256	296	274

Źródło: Dane Zespołów Interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego

Zgromadzony materiał badawczy pozwolił ustalić, iż latach 2014-2016 na terenie powiatu stargardzkiego procedura „Niebieskiej Karty” utrzymywała się na podobnym poziomie. W 2016 r. liczba założonych „Niebieskich Kart” spadła w porównaniu do 2015 r. o 22 i wyniosła 274.

Ryc. 1. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w gminach z terenu powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołów Interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w 2016 r. najwięcej „Niebieskich Kart” założono w Mieście Stargard (142 „Niebieskie Karty”) oraz w Gminie Stargard (49 „Niebieskich Kart”), natomiast najmniej w Gminie Suchań (6 „Niebieskich Kart”).

Zgromadzony materiał badawczy wskazuje, iż najwięcej procedur „Niebieskich Kart” zakończono w 2015 r. – 265, natomiast najmniej w 2014 r. – 193, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Liczba zakończonych „Niebieskich Kart” w poszczególnych zespołach interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Gmina	Liczba zakończonych „Niebieskich Kart”		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Ińsko	8	9	5
Dobrzany	9	7	7
Chociwel	12	22	13
Suchań	4	4	9
Stara Dąbrowa	0	10	6
Marianowo	2	14	15
Miasta Stargard	127	148	127
Stargard	25	46	34
Dolice	0	0	23
Kobylanka	6	5	5
RAZEM	193	265	244

Zródło: Dane Zespołów Interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego

Zespoły interdyscyplinarne – w ramach swojej działalności – mogą powoływać grupy robocze, w których skład wchodzi pracownik socjalny, dzielnicowy, jeżeli w rodzinie są dzieci w wieku przedszkolnym lub szkolnym – wychowawca przedszkolny, pedagog szkolny, a także terapeuci, psycholodzy pracujący z ofiarami przemocy oraz ze sprawcami przemocy. Jeżeli występuje potrzeba w grupach roboczych może pojawić się przedstawiciel ochrony zdrowia, kurator sądowy, asystent rodziny lub inni specjaliści. Członkowie grupy roboczej pracują zarówno ze sprawcami przemocy, jak i osobami doznającymi przemocy. Do nadrzędnych zadań grup roboczych należy opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie. Grupy robocze przekazują również przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego informacje o podjętych działaniach.

Tabela 5. Liczba posiedzeń grup roboczych w poszczególnych gminach z terenu powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Gmina	Liczba posiedzeń grup roboczych		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Ińsko	11	10	16
Dobrzany	2	18	8
Chociwel	0	0	0
Suchań	0	0	0
Stara Dąbrowa	0	0	0
Marianowo	8	20	24
Miasto Stargard	318	769	902
Gmina Stargard	73	126	119
Dolice	44	84	72
Kobylanka	6	5	9
RAZEM	462	1032	1150

Zródło: Dane Zespołów Interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego

Dokonując analizy powyższych danych obserwuje się sukcesywny wzrost liczby posiedzeń grup roboczych, tj. w 2016 r. liczba ta wzrosła o 40% w porównaniu do 2014 r. Powyższe dane potwierdzają trend, iż intensyfikacja pracy grup roboczych pozwala na budowanie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Tworzenie wielopłaszczyznowej współpracy w ramach funkcjonowania grup roboczych pozwala na analizowanie zjawiska przemocy z różnych perspektyw, tj. socjalnej, prawnej, psychologicznej czy pedagogicznej, co jest gwarantem kompleksowego wsparcia dla rodzin, które borykają się z ww. problemem.

W dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezmiernie istotną rolę odgrywa Policja. Do nadrzędnych zadań tej instytucji należy m.in. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, a także inicjowanie i organizowanie działań, które mają na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi. Do działań chroniących osoby doświadczające przemocy domowej w ramach funkcjonowania Policji, zgodnie z obowiązującym prawem, zalicza się w szczególności: interwencję, podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawców przemocy, udzielenie informacji ofiarom przemocy o możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy, zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób jednoznaczny zagrożenie

dla życia bądź zdrowia ofiar lub mienia, a także wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa.

Tabela 6. Ogół interwencji Policji dotyczących przemocy domowej na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Lata	Liczba interwencji
Rok 2014	1 081
Rok 2015	1 017
Rok 2016	1 783

Zródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie

Dane wskazują, że liczba interwencji Policji związanych z przemocą domową występującą na terenie powiatu stargardzkiego stale wzrasta. W 2016 r. liczba policyjnych interwencji związanych z występowaniem przemocy w rodzinie wzrosła o 39% w porównaniu do 2014 r.

Dokonując analizy danych Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie należy skonstatować, iż obserwuje się negatywny trend wzrostu liczby ofiar przemocy domowej oraz sprawców przemocy, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. Liczba ofiar przemocy domowej oraz sprawców przemocy domowej na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Ofiary przemocy			
Ogółem, w tym:	298	326	561
kobiety	213	230	450
mężczyźni	32	31	35
dzieci	53	65	76
Sprawcy przemocy			
Ogółem, w tym:	233	247	266
będące pod wpływem alkoholem	154	171	162

Zródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie

Najwięcej ofiar przemocy domowej jest wśród kobiet. W 2016 r. liczba ta wzrosła o 263 w porównaniu do 2014 r. i wyniosła 561. Niepokojący jest również fakt, iż wzrasta

liczba dzieci będącymi ofiarami przemocy. W 2016 r. wyniosła 76, zwiększając się o 23 dzieci w porównaniu do 2014 r.

Uregulowania prawno-karne gwarantują ochronę ofiar przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 207 § 1 kodeksu karnego karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat podlega osoba, która znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny. Jeżeli sprawca stosuje przemoc ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. W przypadku następstwa targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. Jest to przestępstwo ścigane z urzędu, więc przepisy postępowanie karnego nie wymagają złożenia żadnego wniosku od osoby doświadczającej przemocy w rodzinie. Inicjowanie postępowania należy do organów ścigania.

Dane uzyskane od Prokuratury Rejonowej w Stargardzie wskazują, że na przestrzeni lat 2014-2016 tylko jedna sprawa została zakończona aktem oskarżenia z art. 207 § 3 Kodeksu karnego, czyli pozbawieniem wolności od 2 lat do 12 lat. Liczbę spraw zakończonych aktem oskarżenia z art. 207 § 1 Kodeksu karnego, czyli pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat obrazuje poniższa tabela.

Tabela 8. Aspekt prawny przemocy w rodzinie na terenie powiatu stargardzkiego na lata 2014-2016

Wyszczególnienie	Lata		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2015
Liczba spraw zakończonych aktem oskarżenia z art. 207 § 1 Kodeksu karnego - pozbawienie wolności od 3 miesięcy do 5 lat	21	14	26
Liczba skazanych z art. 207 § 1 Kodeksu karnego	24	18	18

Źródło: Dane Prokuratury Rejonowej w Stargardzie

Należy pamiętać, iż poza przestępstwem znęcania się przemoc w rodzinie może przyjmować również postać groźby bezprawnej (art. 190 Kodeksu karnego), naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia (art. 157 Kodeksu karnego), naruszenia

nietykalności cielesnej (art. 217 Kodeksu karnego) oraz zgwałcenia (art. 197 Kodeksu karnego).

Działania w ramach interwencji kryzysowej skierowane m.in. do osób doznających przemocy w rodzinie realizowane są w powiecie stargardzkim w Ośrodku Interwencji Kryzysowej, który w poprzednich latach prowadziło, na zlecenie powiatu stargardzkiego, Centrum Socjalne Caritas w Stargardzie. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Stargardzie zabezpieczał 4 miejsca całodobowego pobytu dla mieszkańców powiatu stargardzkiego znajdujących się w kryzysie, w tym doznających przemocy domowej. Osoby te miały zapewnione podstawowe potrzeby socjalno-bytowej oraz zdrowotne. Udzielane było również wsparcie psychologiczne. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, które w latach 2014-2016 skorzystały z całodobowego schronienia w Ośrodku.

Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono całodobowego schronienia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Liczba osób		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
kobiety	1	6	6
mężczyźni	0	0	0
dzieci	2	3	3
Ogółem	3	9	6

Zródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie

Do nadrzędnych instrumentów mających poprawić sytuację ofiar przemocy w rodzinie zalicza się działania wobec osób stosujących przemoc domową. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec sprawców przemocy w rodzinie są prowadzone za pomocą programów korekcyjno-edukacyjnych, a ich obowiązek realizacji reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Uczestnicy Programu kierowani są przez instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in. przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie, zespoły interdyscyplinarne prowadzące procedury „Niebieskiej Karty” oraz kuratorów sądowych. W powiecie stargardzkim programy realizowane są przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie, jako zadanie zlecone z administracji rządowej.

Tabela 10. Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego w powiecie stargardzkim w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Liczba osób		
	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Osoby, które przystąpiły do Programu, w tym:	11	14	9
kobiety	0	5	3
mężczyźni	11	9	6
Osoby, które ukończyły Program, w tym:	5	12	6
kobiety	0	3	1
mężczyźni	5	9	5

Zródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie

Dokonując analizy powyższych danych w ujęciu trzyletnim należy stwierdzić, że wśród uczestników Programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie pojawiają się kobiety. Największą liczbę uczestników w przedmiotowym programie odnotowano w 2015 r. – 12 osób. Biorąc pod uwagę powyższe dane należy stwierdzić, iż najwięcej osób ukończyło program korekcyjno-edukacyjno w 2015 r. (85,7%), natomiast najmniej w 2014 r. (45%). W 2016 ww. program ukończyło 66,6% uczestników.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest strategiczną procedurą analityczną pozwalającą określać kluczowe problemy oraz wyznaczać kierunki działania. Jej istotą jest identyfikacja czynników, które oddziałują na funkcjonowanie programu i wskazują najbardziej właściwe rozwiązania w realizacji wyznaczonych celów. Czynniki te dzieli się na cztery grupy, tj. mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- stosowanie procedury „Niebieskiej Karty”,- funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych,- prowadzenie kampanii społecznych oraz informacyjno-educacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie oraz możliwości uzyskania wsparcia,- działania korekcyjno-educacyjne adresowane do osób stosujących przemoc w rodzinie,- monitoring sytuacji uczestników programu korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie oraz ich rodzin,- specjalistyczne szkolenia dla kadr zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,- istniejące uregulowania prawne, które mają na celu budowanie spójnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. ustawowy obowiązek tworzenia i realizacji programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ustawowy obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy,- zlecenie zadań publicznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie organizacjom pozarządowym i związkom wyznaniowym,- wzrost świadomości społecznej i wiedzy dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie oraz możliwości przeciwdziałania mu.	- niedostateczny poziom współpracy interdyscyplinarnej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- niewystarczająca współpraca służb w kierowaniu osób stosujących przemoc w rodzinie do uczestnictwa w programie oddziaływań korekcyjno-educacyjnych,- brak pełnej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie, brak narzędzi diagnostycznych,- głęboko zakorzenione w społeczeństwie i obyczajowości stereotypy dotyczące występowania przemocy w rodzinie,- niewielka liczba programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- trudności z odseparowaniem sprawców od ofiar przemocy,- brak przepływu informacji między instytucjami,- brak środków finansowych w mniejszych gminach na tworzenie spójnych systemów przeciwdziałania przemocy,- ograniczone narzędzia do diagnozy zjawiska przemocy wśród osób słabszych (osoby starsze, dzieci, osoby niepełnosprawne),- skomasowanie problemu przemocy w rodzinie z innymi problemami społecznymi (uzależnienia od substancji psychoaktywnych, alkoholu, ubóstwo etc., bezrobocie etc.),- brak infrastruktury zaspokajającej potrzeby ofiar przemocy w rodzinie.

SZANSE	ZAGROŻENIA
- zmiany prawne mające na celu skuteczniejszą ochronę ofiar przemocy w rodzinie,- możliwość pozyskiwania środków finansowych z rozmaitych źródeł, w tym z funduszy krajowych i unijnych,- wykorzystywanie wiedzy i doświadczenia ekspertów z dziedziny przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- wykorzystywanie zasobów ludzkich wśród kadry jednostek pracujących na rzecz ofiar przemocy,- wdrażanie narzędzi analitycznych niezbędnych do prowadzenia badań dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie,- intensyfikacja współpracy jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi,- zwiększanie współpracy międzyinstytucjonalnej (OPS, PCPR, Policja, ochrona zdrowia, oświata) w celu tworzenia koherentnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- realizacja zadań z zakresu ochrony ofiar przemocy w rodzinie przez związki wyznaniowe i organizacje pozarządowe,- szybka i efektywna interwencja społeczności lokalnej w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie.	- zwiększanie się poczucia bezkarności wśród sprawców ze względu na wydłużający się tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną czy też nadużywanie zawieszania kar,- pogłębiający się kryzys rodziny,- utrwalający się wśród społeczeństwa negatywny stereotyp ofiary przemocy,- brak reakcji na akty przemocy w rodzinie,- niewystarczające wykorzystywanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości narzędzia jakim jest program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie (zobowiązanie do uczestnictwa w programie),- niedostateczne nakłady finansowe na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- utrwalanie się negatywnych wzorców w rodzinie, w tym mechanizmy bierności i rezygnacji w przypadku ofiar przemocy.

4. Cele, działania oraz obszary Programu

Program w swych założeniach wymaga systemowości, interdyscyplinarności, komplementarności oraz efektywności, by stworzyć wielopoziomowy i koherentny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim. Aktywność na rzecz osób uwikłanych w przemoc domową powinna być inicjowana przez różne instytucje i specjalistów różnych dziedzin w celu skutecznego działania. Program ma przyczynić się do zmian postaw wobec problemu przemocy w rodzinie. Zarówno ofiar przemocy, osób stosujących przemoc, lokalnej społeczności, jak i służb pomocy społecznej. Pogłębianie świadomości i wiedzy lokalnej społeczności na temat tego negatywnego zjawiska ma w efekcie zmniejszyć tolerancję na przejawy przemocy domowej, w szczególności wobec osób słabszych, tj. osób niepełnosprawnych, starszych oraz dzieci. Szczególnie ważne w tym obszarze działań jest poprawa jakości świadczonych usług, a także tworzenie odpowiednich narzędzi diagnostycznych w celu prowadzenia rzetelnej analizy zjawiska przemocy.

4.1. Cele główne oraz obszary działań Programu

Nadrzędnym celem Programu jest ograniczenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim. Wyznaczone priorytetowe obszary działań są kompatybilne z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020:

Obszar I: Profilaktyka i edukacja społeczna – propagowanie zachowań i postaw wolnych od przemocy.

Obszar II: Ochrona i pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Obszar III: Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie.

Obszar IV: Profesjonalizacja służb i podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach wyodrębnionych obszarów wyznaczono cele operacyjne, które mają przyczynić się do osiągnięcia zamierzonych efektów Programu.

4.2. Cele operacyjne

W Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 wyznaczono następujące cele operacyjne:

1. Intensyfikacja działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2. Zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie.
3. Poprawa jakości działań terapeutycznych oraz korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Upowszechnianie współpracy interdyscyplinarnej pomiędzy instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz prowadzenie systematycznych analiz i badań w obszarze zjawiska przemocy w rodzinie, w szczególności diagnozy, monitoringu i ewaluacji podejmowanych działań.

Celom operacyjnym przyporządkowano odpowiednie kierunki działań, realizatorów i partnerów działań, terminy ich realizacji oraz wskaźniki ich realizacji, co szczegółowo obrazuje poniższa tabela.

Legenda skrótów nazw zastosowanych w tabelach dotyczących poszczególnych obszarów i celów strategicznych:

- PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie,
- MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- PO – Placówki Oświatowe,
- OZ – Ochrona Zdrowia,
- KPP – Komenda Powiatowa Policji w Stargardzie,
- KrS – Kuratorzy Sądowi,
- NGO – Organizacje Pozarządowe,
- PR – Prokuratura Rejonowa,
- SP – Starostwo Powiatowe w Stargardzie,
- ZI – Zespoły Interdyscyplinarne.

Obszar I Profilaktyka i edukacja społeczna – propagowanie zachowań i postaw wolnych od przemocy
Cel operacyjny nr 1 – Intensyfikacja działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

L.p.	DZIAŁANIA	TERMIN REALIZACJI	RELIZATORZY DZIAŁAŃ	PARTNERZY	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Przygotowywanie i prowadzenie kampanii społecznych przeciwdziałania przemocy w rodzinie zwalczających stereotypy związane ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, zwiększających świadomość społeczną, wzmocniających więzi społeczne, kształtujących umiejętności komunikacyjne i rodzicielskie bez używania przemocy	2018-2020 - jedna kampania w roku II półrocze 2018 r. II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO	- liczba podejmowanych kampanii i akcji społecznych
2.	Opracowanie i wdrażanie programów profilaktycznych mających na celu poprawę poziomu umiejętności radzenia sobie ze stresem, agresją i konfliktami wśród uczniów oraz promowanie pozytywnych postaw wolnych od przemocy	2018-2020 II półrocze 2018 r. II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO	- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży, - liczba uczestników zrealizowanych programów profilaktycznych
3.	Opracowywanie i promowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących zjawiska	2017-2020 II półrocze 2017 r. II półrocze 2018 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO, KrS, SP, PR	- liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjno-

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE STARGARDZKIM NA LATA 2017-2020

	przemocy i możliwości form otrzymania wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (m.in. z wykorzystaniem Internetu)	II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.			edukacyjnych
4.	Organizowanie konkursów dla dzieci i młodzieży szkolnej dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie mających na celu podnoszenie wiedzy na temat złożoności tego problemu społecznego	2017-2020 II półrocze 2017 r. II półrocze 2018 r. II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO	- liczba zorganizowanych konkursów, - liczba uczestników konkursów
5.	Współpraca instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie z mediami, Kościołem oraz organizacjami pozarządowymi	w sposób ciągły	PCPR	lokalne media, lokalna prasa, Kościół, NGO	- liczba podejmowanych inicjatyw, - liczba osób, które zostały objęte działaniami informacyjno-edukacyjnymi

Obszar II Ochrona i pomoc osobom doświadczającym przemoc w rodzinie

Cel operacyjny nr 2 – Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie

L.p.	DZIAŁANIA	TERMIN REALIZACJI	RELIZATORZY DZIAŁAŃ	PARTNERZY	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Zapewnienie ofiarom przemocy miejsc w ośrodku interwencji kryzysowej	w sposób ciągły	PCPR	GOPS, MOPS, NGO	- liczba osób korzystających z ośrodka interwencji kryzysowej
2.	Udzielenie osobom doznającym przemocy dostępu do bezpłatnej	w sposób ciągły	PCPR	GOPS, MOPS, NGO, ZI	- liczba osób doznających przemocy

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY
OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE STARGARDZKIM NA LATA 2017-2020

	pomocy specjalistycznej, w szczególności: psychologicznej, zawodowej, medycznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej etc.				korzystająca z bezpłatnej pomocy specjalistycznej
3.	Zagwarantowanie bezpieczeństwa dzieciom doświadczającym przemocy w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	w sposób ciągły	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ	- liczba dzieci umieszczona w pieczy zastępczej w związku z zastosowaniem art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
4.	Opracowywanie i upowszechnianie wśród lokalnej społeczności informatyw o instytucjach udzielających pomocy w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie	2017-2020 II półrocze 2017 r. II półrocze 2018 r. II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO, KrS, ZI, PR	- liczba upowszechnionych informatyw

Obszar III Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Cel operacyjny nr 3 – Poprawa jakości działań terapeutycznych oraz korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

L.p.	DZIAŁANIA	TERMIN REALIZACJI	RELIZATORZY DZIAŁAŃ	PARTNERZY	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Realizowanie programów korekcyjno-edukacyjnych skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie	w sposób ciągły (przynajmniej raz w roku)	PCPR	MOPS, GOPS, ZI, KPP, KrS,	- liczba przeprowadzonych programów korekcyjno- edukacyjnych, - liczba uczestników

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY
OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE STARGARDZKIM NA LATA 2017-2020

2.	Prowadzenie monitoringu wobec osób, które ukończyły programy korekcyjno-edukacyjne w ciągu trzech od jego zakończenia w celu badania skuteczności oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	w sposób ciągły (przynajmniej raz w roku)	PCPR	KPP, ZI, KrS	programów korekcyjno-edukacyjnych, - liczba osób, które ukończyły programy korekcyjno-edukacyjne - liczba osób, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań przemocowych
3.	Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w celu zmiany ich wzorców zachowań, podnoszenia kompetencji rodzicielskich i wychowawczych	2018-2020 II półrocze 2018 r. II półrocze 2019 r. II półrocze 2020 r.	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO, KrS, ZI	- liczba opracowanych i zrealizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych, - liczba uczestników programów psychologiczno-terapeutycznych, - liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne, - liczba osób stosujących przemoc objętych procedurą „Niebieskiej Karty”

Obszar IV Profesjonalizacja służb i podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cel operacyjny nr 4 – Upowszechnianie współpracy interdyscyplinarnej pomiędzy instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz prowadzenia systematycznych analiz i badań w obszarze zjawiska przemocy w rodzinie, w szczególności diagnozy, monitoringu i ewaluacji podejmowanych działań

L.p.	DZIAŁANIA	TERMIN REALIZACJI	RELIZATORZY DZIAŁAŃ	PARTNERZY	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
1.	Prowadzenie interdyscyplinarnych szkoleń i konferencji skierowanych do pracowników instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w celu zwiększenia ich kompetencji i umiejętności	w sposób ciągły (przynajmniej raz w roku)	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, NGO, KrS, ZI	- liczba zrealizowanych szkoleń i konferencji, - liczba uczestników szkoleń i konferencji
2.	Diagnozowanie zjawisk i problemów w obszarze przemocy w rodzinie w celu oceny skali występowania ww. problemu społecznego, oceny potrzeb i oczekiwań osób i rodzin uwikłanych w przemoc	w sposób ciągły (przynajmniej raz w roku)	PCPR	GOPS, MOPS, KPP, OZ, PO, KrS, ZI, NGO	- liczba przeprowadzonych diagnoz, - raporty z przeprowadzonych badań

5. Adresaci Programu

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 skierowany jest do ogółu mieszkańców powiatu stargardzkiego, w tym do osób zagrożonych przemocą w rodzinie, osób doświadczających przemocy w rodzinie, świadków przemocy oraz sprawców przemocy w rodzinie. Ponadto do odbiorców Programu zalicza się instytucje i organizacje pracujące na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

6. Realizatorzy Programu

Realizatorem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. W realizacji zaplanowanych zadań ww. jednostka będzie współpracowała w szczególności z:

- jednostkami samorządu terytorialnego powiatu stargardzkiego,
- jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej powiatu stargardzkiego,
- organizacjami pozarządowymi,
- jednostkami wymiaru sprawiedliwości powiatu stargardzkiego,
- Komendą Powiatową Policji i jednostkami jej podległymi,
- instytucjami i organizacjami oświatowymi,
- instytucjami służby zdrowia,
- Kościołem,
- innymi podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. Przewidywane rezultaty realizacji Programu

W związku z wprowadzeniem i realizacją Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 zakłada się następujące efekty:

- zmniejszenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim,
- zwiększanie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz form pomocy i wsparcia dla ofiar przemocy,
- zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy oraz ofiar przemocy, w tym zmniejszenie tolerancji na przejawy przemocy,

- upowszechnianie praktyki prowadzenia systematycznych badań na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- wzmacnianie współpracy interdyscyplinarnej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- wzrost dostępności i jakości profesjonalnej pomocy przeznaczonej dla osób i rodzin zagrożonych oraz doznających przemocy,
- usprawnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- usprawnienie systemu ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

8. Ramy finansowe

Zakłada się, że środki finansowe na realizację Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 finansowane będą z następujących źródeł:

- budżet samorządu powiatowego,
- dotacje celowe Wojewody Zachodniopomorskiego,
- środki zewnętrzne, w tym fundusze europejskie,
- środki pozyskiwane w ramach programów i konkursów.

Należy pamiętać, iż szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację Programu nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu. Ponadto pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych odbywa się w dużej mierze w trybie konkursowym, co nie stanowi gwarancji ich uzyskania.

Na potrzeby niniejszego Programu dokonano analizy finansowej wydatków poniesionych przez powiat stargardzki z zakresu przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016.

Tabela 11. Faktycznie poniesione wydatki w ramach wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim w latach 2014-2016

DZIAŁ KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	ROZDZIAŁ KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	WYDATKI W ZŁ		
			Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
852 Pomoc społeczna	85205 Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	budżet powiatu	8 954,91	9 987,50	9 981,50
			dotacja celowa Wojewody Zachodniopomorskiego	16 500,00	14 382,00
		85220 Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	dotacja powiatu stargardzkiego	20 000,00	25 000,00
RAZEM			45 454,91	49 369,50	42 595,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu stargardzkiego za lata 2014-2016

W odniesieniu do wydatków na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, z wyłączeniem dotacji celowej Wojewody Zachodniopomorskiego, do przeprowadzenia symulacji finansowej i określenia średniego przyrostu w latach 2018-2020 posłużono się średnią wydatków w tym obszarze poniesionych przez powiat stargardzki w latach 2014-2016. Średnia, o której mowa powyżej wyniosła 9 641, 30 zł. Zaokrągloną kwotę w wysokości 9 650,00 zł uznano za przewidywane wydatki w 2018 r. Założono wzrost wydatków w kolejnych latach o 150,00 zł.

W przypadku dotacji celowej Wojewody Zachodniopomorskiego kwota ta uzależniona jest od rzeczywistej liczby uczestników programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, gdyż zgodnie z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 maksymalna kwota nakładów finansowych na jednego uczestnika ww. programu wynosi 846,00 zł. W 2017 r. do programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zostało zakwalifikowanych 7 uczestników, dlatego też kwota dotacji celowej wyniosła 5 922,00 zł. Dokonując symulacji finansowej założono, że w latach 2018-2020 liczba uczestników programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie będzie wynosiła 10, a zatem dotacja celowa Wojewody Zachodniopomorskiego osiągnie poziom 8 460,00 zł. W odniesieniu do dotacji celowej budżetu powiatu stargardzkiego na zlecenie prowadzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej założono, że w latach 2017-2020 będzie ona utrzymywała się na tym samym poziomie finansowym, tj. wyniesie 25 000,00 zł. Zgodnie z przeprowadzonymi analizami finansowymi założono, że do roku 2020 łączna kwota wydatków na realizację działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim wyniesie 43 410,00 zł. Powyższe dane prezentuje tabela nr 12.

Tabela 12. Symulacja finansowa dotycząca przyrostu wydatków na realizację zadań w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim w latach 2017-2020

Źródła finansowania	Plan wydatków	Symulacja finansowa		
		Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
budżet powiatu stargardzkiego – Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Stargardzie	2 000,00	9 650,00	9 800,00	9 950,00
dotacja celowa	5 922,00	8 460,00	8 460,00	8 460,00
Wojewody Zachodniopomorskiego na program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie				
budżet powiatu stargardzkiego – dotacja celowa na zlecenie prowadzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej	25 000,00	25 000,00	25 000,00	25 000,00
RAZEM	32 922,00	43 110,00	43 260,00	43 410,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu stargardzkiego za lata 2014-2016

9. Ocena ryzyka

W celu zminimalizowania możliwości wystąpienia znacznych utrudnień w realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 podczas opracowywania tego dokumentu dołożono wszelkich starań, by był on kompatybilny z nadrzędnymi dokumentami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Co więcej przeprowadzone analizy problemu przemocy w rodzinie, w tym dokonana analiza SWOT pozwoliły na wyznaczenie właściwych kierunków, celów i obszarów działań, które finalnie mają doprowadzić do zmniejszenia występowania tego negatywnego zjawiska w powiecie stargardzkim. Przeprowadzenie analizy rzeczywistych możliwości finansowych powiatu stargardzkiego również ma przyczynić się do zmniejszenia pojawienia się zagrożeń w realizacji Programu.

Podczas oceny ryzyka w realizacji działań Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 za najbardziej zagrażające uznano:

- problem z uzależnieniami wśród osób uwikłanych w przemoc,
- deficyty w zakresie umiejętności radzenia sobie ze stresem oraz konstruktywnego rozwiązywania konfliktów,
- niewystarczający stopień koherencji działań interdyscyplinarnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- bezradność opiekuńczo-wychowawcza i brak właściwych kompetencji rodzicielskich,
- problem przemocy w rodzinie jako zjawisko pokoleniowe
- problemy socjalno-bytowe rodzin.

10. Monitoring i ewaluacja

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Stargardzkim na lata 2017-2020 będzie poddawany corocznemu monitoringowi w celu oceny stopnia realizacji działań oraz ich efektywności. Systematyczny monitoring będzie odbywał się dzięki gromadzeniu i analizowaniu danych ilościowych i jakościowych dotyczących poszczególnych celów operacyjnych określonych w dokumencie. Dlatego też w Programie dla każdego działania określono kluczowe wskaźniki oceny efektów.

W ramach monitoringu będzie wykorzystywana również dokumentacja własna, jak i sprawozdania i raporty instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Monitoring będzie prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie w formie corocznego sprawozdania z realizacji Programu, które będzie przedkładane do oceny Radu Powiatu Stargardzkiego. Sprawozdanie pozwoli określić priorytety i trendy przyszłych zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ewaluacja Programu ma na celu ukazanie skuteczności, użyteczności i trwałości osiągniętych wyników i dlatego będzie przeprowadzana w trakcie nad rocznym sprawozdaniem z realizacji Programu. Do badań ewaluacyjnych będą wykorzystywane wyniki monitoringu, którego podstawą są dane jakościowe i ilościowe. Zgromadzony w toku analiz materiał będzie stanowił punkt wyjścia dla planowania, kontynuowania, rozszerzania oraz tworzenia innowacyjnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przewodniczący Rady
Powiatu Stargardzkiego

Krzysztof Ciach

Literatura

- [1] *Niezbędnik Psychologa. Przemoc wobec kobiet w rodzinie*, pod red. Zespołu Centrum Kobiet, M. Józwik, Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2007, s. 38-39.
- [2] *Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*, pod. red. D. Jaszczak-Kuźmińskiej, K. Michalskiej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010, s. 14.
- [3] *Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia"*, [dostęp: 13.04.2017], <http://www.niebieskaLinia.pl>.

Wykaz tabel

Tabela 1. Rodzaje, formy oraz skutki przemocy.....	7
Tabela 2. Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych w poszczególnych gminach powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	10
Tabela 3. Liczba założonych „Niebieskich Kart” z podziałem na podmioty je zakładające na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	11
Tabela 4. Liczba zakończonych „Niebieskich Kart” w poszczególnych zespołach interdyscyplinarnych z terenu powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	12
Tabela 5. Liczba posiedzeń grup roboczych w poszczególnych gminach z terenu powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	13
Tabela 6. Ogół interwencji Policji dotyczących przemocy domowej na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	14
Tabela 7. Liczba ofiar przemocy domowej oraz sprawców przemocy domowej na terenie powiatu stargardzkiego w latach 2014-2016.....	14
Tabela 8. Aspekt prawny przemocy w rodzinie na terenie powiatu stargardzkiego na lata 2014-2016.....	15
Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono całodobowego schronienia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w latach 2014-2016.....	16
Tabela 10. Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego w powiecie stargardzkim w latach 2014-2016.....	17
Tabela 11. Faktycznie poniesione wydatki w ramach wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim w latach 2014-2016.....	29
Tabela 12. Symulacja finansowa dotycząca przyrostu wydatków na realizację zadań w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie stargardzkim w latach 2017-2020.....	31

Wykaz rycin

Ryc. 1. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w gminach z terenu powiatu stargardzkiego
w latach 2014-2016.....11